



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete
Socionomprogrammet

Göteborgs betongförort nummer ett!
En studie av diskurser kring Angered

C-uppsats

Vårterminen 2007

Författare: Jessica Johansson

Handledare: Ulrika Levander

Abstract

Titel: Göteborgs betongförort nummer ett! En studie av diskurser kring Angered

Författare: Jessica Johansson

Nyckelord: Angered, Media, Identitet, Förort

I denna studie undersöks diskurser kring området Angered i Göteborg. Både Göteborgs-Postens framställningar av Angered och unga Angeredsbors framställningar av området studeras, för att se hur olika bilder av området relaterar till varandra samt vilka diskursiva representationerna av området som skapas. Syftet är att få inblick i vilka sociala konsekvenser som de olika diskurserna av Angered skapar. Teori och metod i studien bygger på en integrerad form av diskursanalys på socialkonstruktivistisk grund.

Resultatet visar att unga Angeredsbors bilder tycks bygga på samma diskurs som den som media förmedlar, en polariseringsdiskurs. I denna diskurs framställs förorten antingen i positiva eller negativa bilder, där det vardagliga och "vanliga" inte ges något utrymme. Ungdomarna i undersökningen intar en mer positiv ställning till sitt område än vad media generellt förmedlar. Ungdomarna försvarar sig även mot de negativa framställningarna, som kan betraktas som representativa för medias skildringar av Angered. När media förmedlar positiva bilder av Angered, ställs dessa i relation till de negativa. Mina slutsatser blir därför att de positiva bilderna får ett nästintill kausalt samband med det negativa. Det "goda" blir underordnat det "onda" och får i den dominerande diskursen kring Angered därför svårt att stå för sig själv.

Innehållsförteckning

1 Förord.....	1
1.1 Bakgrund och problemformulering.....	1
1.2 Syfte	4
1.3 Frågeställningar.....	4
1.4 Områdeshistorik - Angered.....	4
2 Tidigare forskning.....	5
2.1.1 Medias bilder av förorten.....	6
2.1.2 Skildringar av ungdom i förorten.....	7
2.1.3 Medias påverkan på samhället.....	8
2.2 Reflektioner.....	9
3 Teoretisk referensram	9
3.1 Socialkonstruktivism.....	9
3.2 Diskursteori och diskursanalys	13
3.2.1 Diskursteori.....	14
3.2.2 Den kritiska diskursanalysen	16
3.2.3 Ett integrerat perspektiv	18
4 Metod	19
4.1 Metodval	19
4.2 Litteratursökning, datainsamling, analys	19
4.3 Tillvägagångssätt	20
4.3.1 Problem med metoden	21
4.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	22
4.5 Etiska frågor.....	22
5 Resultat och analys	23
5.1 Diskursordning – bilder av förorten.....	24
5.2 Empiri	25
5.2.1 Angered i Göteborgs-Posten.....	25
5.2.2 Ungdomar i Angered skriver om Angered.....	27
5.2.3 Reflektioner.....	29
5.2.4 Ungdomar i Angered skriver om Angered i Göteborgs-Postens regi.....	30
5.3 Analys	35
5.3.1 Identitet som Angeredsbo	35
5.3.2 Svart eller vitt.....	36
5.3.3 Struktur och praktik	37
5.3.4 Betong och bultande hjärtan	38
5.4 Sammanfattande diskussion.....	39
5.4.1 Avslutning.....	41
Litteraturreferenser	42
Bilagor.....	43

1 Förord

Genom denna uppsats har jag fått tillfälle att ge utlopp för funderingar och problemställningar som jag länge har burit på. Uppsatsprocessen har väckt nya spännande funderingar men också gett ro åt andra. Mina spretiga och oordnade tankegångar har jag nu strukturerat upp och byggt vidare på i min undersökning. Här vill jag tacka min handledare Ulrika Levander för att hon har lagt ner så mycket tid och energi på att hjälpa mig finna denna struktur, i såväl tanke som genomförande. Med stort intresse och entusiasm har hon stöttat mig genom skrivprocessens upp och nedgångar. Jag vill också tacka de ungdomar som tog sig tid att medverka i min undersökning samt Torbjörn Stenson på Angeredsgymnasiet som hjälpt mig i kontakter med skola och elever.

1.1 Bakgrund och problemformulering

När jag gick på mellanstadiet, någonstans när man var stor nog att se en liten bit utanför sin egen värld, började jag inse att alla inte såg på området jag växte upp i med samma ögon som jag gjorde. Det område som jag förknippade med trygghet och som hade varit mitt hem i hela mitt liv, den plats jag älskade, var för andra människor förknippat med kriminalitet, missbruk och andra sociala problem. Visst förstod jag redan då att det fanns en del människor som inte mådde så bra där jag bodde, men så trodde jag att det var överallt. För mig var det inget konstigt med olikheter när jag var liten. Människor var från olika länder och från olika delar av Sverige. Man åt olika saker, man tyckte om olika saker. Vissa människor var glada och andra var ledsna. Vissa hade problem och andra inte. Jag visste helt enkelt att det fanns olikheter och att det inte var något att höja på ögonbrynen för. Däremot visste jag inte att mitt område, mitt hem, mitt Angered sågs som annorlunda gentemot andra delar av Göteborg. Detta fick jag lära mig. Detta fick jag höra och värja mig undan under hela skoltiden upp i vuxen ålder. Ja, jag gör det fortfarande.

Jag fick ett brev för ett tag sedan. Ett brev från polismyndigheten där jag informerades om att rekrytering pågår för nya poliser. Jag uppmanades att söka till polishögskolan på grund av mina mycket goda förutsättningar att bli en bra polis. Vilka förutsättningar var det? Min stundande socionomexamen eller mina arbetslivserfarenheter? Nej, jag skulle bli en bra polis därför att jag, som de uttryckte

det, var "förortare". Vilka egenskaper som de tolkade in under det begreppet vet jag inte. Jag kan bara gissa den verkliga betydelsen i ordet för den som formulerade brevet. I vilket fall är det uppenbart att ordet "förortare" förknippas med någon form av specialegenskaper. Jag är, precis som området jag bor i, på något sätt annorlunda.

Jag har alltid funderat över varifrån människor får sina uppfattningar om förorten som Ghetto eller Slum, varifrån de negativa bilderna kommer och varför det är de och inte de positiva delarna som man tar till sig. När jag har läst om Angered i tidningar eller sett nyhetsinslag på TV om området så handlar det om kriminalitet, social problematik och segregation. Eller så beskrivs den mycket exotiska och spännande sidan av området. De vanliga människorna, mina grannar, mina kompisar och de jag gick i skolan med drunknar i extrembilderna. Jag har läst statliga utredningar där de negativa bilderna av förorten och i synnerhet dess befolkning, som till stora delar är invandrare, problematiseras och diskuteras. Det finns böcker skrivna med förorten i fokus där Hammarkullen, Rosengård, Rinkeby och Tensta m.fl. beskrivs och problematiseras i nutid och ur ett historiskt perspektiv. Alltid samma sak i fokus: problemen. Även i de positiva skildringarna av dessa bostadsområden ligger fokus på problemen. Man beskriver fördelarna i relation till nackdelarna. Man intar försvarsställning och tar området i beskydd genom nästan överdrivna skönskrivningar. Var finns det vardagliga, vanliga, lite tråkiga och trygga bilderna av förorten? Det kanske inte finns något nyhetsvärde i normalitetsskildringar men varför skall man skriva om förorten alls då? Är det så att förorten måste få vara den där symbolen för det mystiska och spännande och annorlunda för att resten av Sveriges befolkning skall ha något att känna sig vanlig och normal i förhållande till? Är det så att vi måste ha något utanför det egna att mystifiera och alienera för att finna mening i vårt liv eget liv?

Jag tror att media har en stor del i skapandet av identitet. Vi vill som människor känna tillhörighet och identifiera oss med andra och vi söker ständigt sätt att beskriva oss själva. Om man är ung och söker sin identitet eller om man kommer som invandrare till ett nytt land och skall hitta sin nya identitet som "svensk" finns en risk att man kliver in i roller som redan har skapats åt en. Stereotyper och fack som trots att de kan vara negativa ändå erbjuder en trygghet och tillhörighet då man åtminstone kan definiera sig som något. Man är någon, det finns färdiga ramverk för hur man

förväntas vara och göra i olika situationer och detta är en trygghet.

Som framtida socialarbetare finner jag det viktigt att vara medveten om att vi alla ständigt formas av de intryck vi får från vår omvärld. Det vi lär oss om omvärlden får vi tillgång till genom mediala intryck då dessa är en mycket betydande del av vår vardag. I vår stressade västerländska tillvaro är media ett sätt att hålla sig "a jour" utan att behöva lägga värdefull tid på att utforska världen genom egna erfarenheter. Den information vi tar till oss via nyheterna på TV eller när vi läser morgontidningen har effekter på hur vi bemöter andra människor och vilka uppfattningar vi har om dessa. Är vi oförsiktiga så färgas vi av föreställningar som inte alltid stämmer med den verklighet vi bör arbeta utifrån. Det oskrivna blad som socialarbetaren bör utgå ifrån när hon möter en ny klient för första gången kan redan vara fullt med innehåll utan att socialarbetaren är medveten om detta. Fördomar och förutfattade meningar bär vi alla på, men jag anser att vi som verkar inom socialt arbete bör vara medvetna om våra föreställningar. Vi bör tänka på vad för bilder vi har av våra klienter och varför. Är bilderna sanna eller är de projektioner av något vi läst eller sett på TV? Det kan te sig banalt att ställa den frågan. Många tänker sig kanske att det är en självklarhet att vi inte kan tro allt som vi ser och hör i media. Är det så självklart? Vad är det vi bör sälla bort som icke trovärdigt? Hur vet vi vilka bilder som fastnar i oss som sanningar? Det kan vi inte veta. Därför måste vi vara medvetna om de diskurser som pågår i media, och ständigt ställa oss frågan om de stämmer med verkligheten. Därför vill jag lyfta detta problem i min uppsats. Det har gjorts förut men tål att göras igen.

Mitt val av uppsatsämne föll på bilder av förorten Angered av två skäl. Dels är förorter i stort områden där socialarbetare behövs i hög grad på grund av den socioekonomiska segregation som finns i Sverige, där socialt utsatta människor hänvisas till förortsområden. Det är därför viktigt att lyfta problematik som kan uppstå kring fördomar i detta verksamhetsområde. Dels föll mitt val på förorten Angered därför att den är mitt hem, min barndom och min verklighet. Jag har en kärlek till mitt område (som också beskrivs av andra boende längre fram i denna uppsats och i läst litteratur) och ett band till Angered som skapar behovet att lyfta upp och visa alla sidor. De positiva, de negativa och de alldeles vanliga, vardagliga sidorna av Angered där så många vanliga, vardagliga människor lever sina liv.

1.2 Syfte

Genom att studera olika diskurser i och kring området Angered syftar denna uppsats till att analysera och ge en inblick i vilka föreställningar som finns kring området samt vilka sociala konsekvenser de olika bilderna skapar. Undersökningen bygger på kvalitativa textanalyser av såväl nyhets- och tidningsartiklar som unga Angeredsbors egna skrivna berättelser om området. I studien ingår även valda texter ur en bilaga om Angered som publicerades i Göteborgs-Posten under våren 2007. Bilagan, där flera artiklar skrivs av ungdomar från Angeredsgymnasiet, kan ses som en intressant undersökningskälla i sammanhanget eftersom den blandar de båda andra undersökta kontexterna.

Valet föll på unga respondenter därför att jag tror att ungdomar är mer mottagliga för mediala intryck och därigenom speglar de nutida diskurserna i media på ett bra sätt. Jag tror också att ungdomar tenderar att uttrycka sina åsikter på ett mindre tillrättalagt vis. Detta då de ännu inte till fullo formats in i vuxenvärldens ”politiskt korrekta” sätt att föra fram åsikter.

1.3 Frågeställningar

I uppsatsen undersöks och besvaras följande frågeställningar:

- Hur framställs Angered i media och hur framställs området av ungdomar som bor i Angered?
- Hur relaterar dessa bilder till varandra och vad händer när kontexterna blandas?
- Vilka sociala konsekvenser skapar de olika konstruktionerna?

1.4 Områdeshistorik - Angered

Jag vill nu ge läsaren en överblick av och historik kring Angered som område. Detta för att kunna följa mig när jag hoppar från en del av området till en annan i texten. Därför följer nu en mycket kort historik för Angered, och en karta (bilaga 1) över de olika bostadsområden som ingår i området.

Angered är en stadsdel i Göteborgs kommun. Stadsdelen består av ett antal bostadsområden, uppbyggda under åren för det så kallade miljonprogrammet, 1965-

1974. Angered är beläget cirka 10 km nordost om centrala Göteborg. I Angered ingår stadsdelsnämndsområdet Gunnared och västra delen av stadsdelsnämndsområdet Lärjedalen. Angered består av ett stadsdelscentrum, Angereds Centrum, omringat av stadsdelarna Hjällbo, Eriksbo och Hammarkullen i söder samt Gårdsten, Lövgärdet och Rannebergen i norr. I väster, vid Göta Älv och E45, ligger det äldre samhället Agnesberg och i sydost ligger villasamhället Linnarhult. Området har ungefär 40 000 invånare, varav en stor andel med utländsk bakgrund, och omfattar en yta på cirka 4 000 hektar. I väst bildar Göta älv gräns, i norr Ale kommun, i öst Bergums församling och i söder stadsdelarna Bergsjön och Kortedala.

Angereds kommun inkorporerades den 1 januari 1967 med Göteborgs Stad, och det första spadtaget för ett av de nya områdena (Hjällbo) togs den 14 oktober 1965. Områdena planerades för över 100 000 invånare, Angered bebyggdes utifrån och in och från söder mot norr (Hjällbo 1966, Hammarkullen 1968, Gårdsten 1969, Lövgärdet 1970 och Rannebergen 1971). Expansionen avstannade dock, och bostadsområdena blev isolerade stadsöar i den omgivande landsbygden. I efterhand byggdes ett stadsdelscentrum 1978, Angereds Centrum, där spårvagnslinjen fick sin ändstation. Till Angered kör spårvagnslinjerna 4, 8, och 9. Av folkhumorn döpta till "Orientexpressen" och "Vitlöksexpressen" på grund av det stora antalet resande från andra kulturer (<http://sv.wikipedia.org/wiki/Portal:Huvudsida>).

2 Tidigare forskning

I den litteratur- och forskningsökning som jag har gjort inför denna uppsats har jag hittat en gedigen mängd skrifter som rör förorten. De tar upp ämnen som segregation, diskriminering, invandring, ungdomskultur, olika former av subkulturer och modern byggnadskonst i form av miljonprogrammets framväxt. De tidigare texter och undersökningar som har skrivits på områdena *medias påverkan på samhället*, *medias bilder av förorten* och *skildringar av ungdom i förorten* är relativt många till antal och infallsvinklar. Däremot har jag inte funnit några omfattande textmassor kring mitt specifika problemområde. Jag presenterar nu ett urval av den litteratur som jag anser är av relevans för min undersökning.

2.1.1 Medias bilder av förorten

Per-Markku Ristilammi tar upp medias bilder av förorten i boken *Miljonprogrammen i media* (Ericsson, Molina & Ristilammi, 2002) samt i avhandlingen *Rosengård och den svarta poesin* (Ristilammi, 1994). I det sistnämnda verket behandlas hur området Rosengård i Malmö har fått komma att representera ”annorlundahet”. Ristilammi använder flertalet utdrag ur media för att påvisa denna representation. En historisk beskrivning kring Rosengårds uppkomst inleder boken och den avslutas med minnen och historier från boende i området. *Miljonprogrammen i media* är en slags fortsättning och vidareutveckling på *Rosengård och den svarta poesin*. Den visar på hur texter och bilder i media formuleras och beskärts för att ytterligare förstärka den cementerade bilden av förorten. Ristilammi beskriver den nedsvärtning som förföljt miljonprogrammen ända sedan de byggdes och att modernism och nytänkande kring områdena förvandlades till bilder av isolering, omänskliga levnadsförhållanden och "ghettoisering".

Ristilammi (1994, s.40) resonerar även kring varför mediebilderna ser ut som de gör och varför de skapas. Bland annat talar han om att nyheter ofta bygger på individualisering och dramatisering. Detta leder till att det särskilda och enskilda lyfts fram, vilket skapar polariserade bilder av verkligheten där individer framställs som onda eller goda, antingen gentemot andra människor eller mot en generaliserad struktur. Ristilammi menar att representationen av miljonprogramsförorter spelar en viktig roll för brister i integrationsprocesserna i Sverige. Han menar också att både negativa och positiva stigmatiseringar av förorten tenderar att peka ut dessa platser som "de andra" och de icke-normala. Kontrasterna mellan stadens områden och människorna som bor där har enligt honom blivit en beståndsdel i den mentala segregationen i Sverige. Därför menar Ristilammi att det är viktigt att förstå massmediala diskurser av platser.

Statens offentliga utredningar har genom Paul Lappalainens skrift *Det blågula glashuset* (SOU 2005:56) visat på förortsbors och då specifikt invandrades negativa särbehandling i media och samhället i stort. Hela skriften syftar till att visa på den diskriminering som finns i det svenska samhället och vilka olika aktörer som kan ha en inverkan på de negativa framställningarna och uppfattningarna. Bilder i media kan enligt Lappalainen också uppfattas som en självklar och oundviklig verklighet. Något

man inte kan påverka själv. Något man måste anpassa sig till. Kapitlet om medias del i diskrimineringen lägger stor vikt vid medias negativa påverkan på integrationsprocessen genom negativa skildringar av invandrare och förorter i tidningar och på TV (Lappalainen, SOU 2005:56).

2.1.2 Skildringar av ungdom i förorten

I ungdomsforskaren Ove Sernhedes bok *Alienation is my nation* (Sernhede, 2002) behandlas ungdomar i Hammarkullen, Angered, deras kultur och deras isolering från övriga samhället. Sernhede talar om en ny typ av kultur som växer fram bland unga i förorten, bland annat genom hiphopkulturen, och menar att de unga härigenom lär sig demokrati på sitt eget sätt. Detta sätt, där ungdomar i grupp skapar tillsammans och lär sig av varandra, bör det övriga samhället enligt Sernhede lära sig av. Sernhede lyfter även vikten av att de unga skall få tillfälle att mötas över kulturella och geografiska gränser i sammanhang där de kan framställa sig själva. Denna bok är intressant i min uppsats på flera sätt. Trots sitt syfte att beskriva och förstå den samtida subkultur som skapas av och bland unga i förorten, är avhandlingen enligt min mening samtidigt färgad av de bilder som konstrueras av förorten i media. Trots att syftet med studien är att förstå meningsskapande processer bland unga i Hammarkullen, reproduceras enligt min mening därför rådande stigmatiserade bilderna av området i det sätt som förorten framställs på. I en målände beskrivning av Hammarkullen går exempelvis att läsa:

När man klivit av den i underjorden belägna hållplatsen och när man sedan åkt upp med den väldiga rulltrappan och passerat spärrvakten kommer man ut på Hammarkulletorget. Den välkända vinjetten med de oändligt långa höghusen ligger i anslutning till torget och det är också här de flesta lägenheterna finns. Utanför kärnområdet finns två kuperade grönområden med låga hyreshus. Ytterst, i områdets periferi, finns en omfattande radhus- och villabebyggelse. (Sernhede, 2002, s. 70-71)

Det är för mig oklart om Sernhede är medveten om den symbolik hans beskrivande språk har i stycket ovan. Men det är en symbolik som stämmer väl överens med den polariserande norm som lyfts fram av Ristilammi (1994, s. 38) gällande medias beskrivning av förortsområden. Ett av de exempel som Ristilammi illustrerar denna bild med har hämtats från Expressen 1983 och lyder:

Snart blommar asfalten i Rinkeby, Tensta och Hjulsta... På de ödsliga asfaltsgårdarna blir det massor av blommor, buskar och träd, bersåer och lekplatser.

(Ristilammi, 1994, s. 38)

2.1.3 Medias påverkan på samhället

Enligt Stuart Hall (Phillips & Schröder, 2005, s. 276) ses medietexter inom medieforskningen inte bara som speglingar av en existerande verklighet, utan som representationer. De är med och konstruerar verkligheten genom de kulturellt specifika betydelser som dessa representationer ger världen. Fokus ligger här på de komplexa processer i vilka betydelser skapas och ändras i medieproduktion, distribution och konsumtion. Det råder enligt Phillips och Schröder (ibid.) konsensus kring uppfattningen att medietexter är polysemiska: de innehåller inte fasta betydelser utan möjliggör en rad betydelser som skapas i mötet mellan medietext och läsare. Medietexter innehar idag en central kulturell roll på grund av medialisering, ett begrepp som innebär att i det senmoderna samhället formar en stor del av våra upplevelser och kunskaper av medietexter. Det är frågan om ett kulturellt kretslopp där institutionella diskurser, mediernas diskurser och medborgarnas diskurser formar varandra (Phillips & Schröder, 2005, s. 276).

I en artikel om massmedias inverkan på samhället, skriver Arnoldi (2005) att media även skapar egna konstruktioner av omvärlden. Arnoldi refererar till Niklas Luhmanns systemteorier, där kommunikation ses som ett socialt system som är autopoetiskt. Detta innebär att kommunikation är självorganiserande och därmed operationellt avhängigt av psykiska system och resten av dess omvärld. Konsekvensen blir, sett i relation till medieteorier, att de meningsbärande beskrivningarna (iakttagelser) av det sociala systemets omvärld, som konsekvens genom kommunikation, inte bara är reproduktioner av det beskrivna utan även är systemets egna konstruktioner (Arnoldi 2005, s. 257).

I Kenneth Thompsons *Media and cultural regulation* behandlas medias påverkan på den västerländska kulturen. Thompson refererar till Jürgen Habermas som menar att media till en början var ett forum där människor kunde komma till tals och diskutera aktuella händelser på ett objektivt sätt. Habermas menar också att denna objektivitet över tid har förbytts i kommersialisering och att media nu lägger fokus på sensationer

och karaktärsskildringar (Thompson, 1997, s. 37). Thompson tar också upp Baudrillard's idéer om att det ständiga flödet av TV bilder och medias växande förmåga att "förföra" oss in i en slags hyperverklighet, skapar en simulerad värld som är immun mot rationell kritik (Baudrillard i Thompson, 1997, s. 43).

2.2 Reflektioner

Såväl Ristilammi (1994, 2002), Lappalainen (2005) och Sernhede (2002) behandlar dominerande bilder av förorten som också återfinns i media. Ristilammi (1994, 2002) lyfter upp *att* bilderna finns i media och *hur* de ser ut. Så gör även Lappalainen (2005). Sernhedes (2002) utgår däremot huvudsakligen ifrån existerande uppfattningar om förorten och bygger enligt min mening delvis vidare på dessa polariserade bilder av förortsområden i sina resonemang. Sernhedes bok visar på så vis den starka inverkan som mediebilder har – då även forskare tar dem till sig, reproducerar dem och således gör dem till "sanningar" i sitt material. Det som fattas mig i vald litteratur, förutom hos Ristilammi (1994, s. 40), är teorier om *varför* bilderna i media ser ut som de gör och *hur* de har skapats.

3 Teoretisk referensram

Socialkonstruktivism är det vetenskapliga perspektiv som jag utgår ifrån genom hela min undersökning. Synsättet går ut på att det inte finns en enda bild av verkligheten som kan täcka det som människor behöver veta (Payne, 1997). Den teori jag använder mig av är diskursanalys ur vilken min integrerade analysmetod har växt fram. I diskursanalys är teori och metod tätt sammanlänkade. I följande kapitel presenterar jag därför både för det socialkonstruktivistiska perspektivet samt resonerar kring diskursteori och dess analytiska möjligheter.

3.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivismen försöker besvara frågan hur den sociala kontexten påverkar vår kunskap. Man menar inom detta perspektiv att vår kunskap är socialt konstruerad, då vi tillgodogör oss kunskap genom språkliga begrepp och då språket i sin tur är en social konstruktion. Språket kräver samspel mellan åtminstone två individer. Vår

kunskap påverkas också av den tidsanda som råder för det givna tillfället. Genom våra tekniska hjälpmedel, som vi har skapat själva, får vi kunskap som vi annars inte hade kunnat tillgodogöra oss, t ex vår kunskap om naturens minsta detaljer genom ett mikroskop. Vår kunskap om omvärlden kan liknas vid en ballong som vi blåser upp inifrån med hjälp av saker som språk, begrepp, teknologi och vårt sociala liv. Ballongen växer men vi kommer aldrig få veta vad som finns utanför den utan att denna kunskap påverkas av eller förstås utifrån det som finns inuti ballongen (Wenneberg, 2000, s. 29-30). Socialkonstruktivism betonar det sociala aspekterna av kunskap och det inflytande som kulturella, historiska, politiska och ekonomiska betingelser utövar. Detta innebär att människor förstår saker genom att anpassa sig efter socialt delade representationer av den värld som vi accepterar som verkligheten (Payne, 1997, s. 60).

Konstruktivister menar att ett problem inte kan existera om det inte upplevs som ett problem eller beskrivs som ett sådant. Många konstruktivister menar i förlängningen att frågan huruvida problem existerar, oberoende av vår definition av dem, är meningslös och omöjlig att besvara (Meuwisse & Swärd, 2002, s. 114). Sociala konstruktivister nöjer sig inte med att konstatera en rådande problemuppfattning, utan försöker förstå sig på hur det konkret går till när "sanningar" skapas och etableras. Enligt Peter Berger och Thomas Luckmann har media och myndigheter stor betydelse för hur individer tolkar sina bekymmer och svårigheter (Meuwisse & Swärd, 2002, s. 125). Samtal mellan professionella och klienter tar ofta formen av förhandlingar där klientens verklighet skall definieras. Klienten kan erbjuda olika förslag till hur hennes verklighet ser ut, som sedan uppmuntras eller ogillas av den professionelle genom att variera subtila uttryck för intresse eller sympati (Meuwisse & Swärd, 2002, s. 126).

Socialkonstruktivism kan alltså tillämpas för att bryta ner traditionella föreställningar, en så kallad kritisk demaskering, så att man kommer djupare än till den yta som tycks vara verklighet vid en första anblick (Wenneberg, 2000, s. 66). Detta, att komma bakom det yttre, är också ett av socialkonstruktivismens problem. Vi lämnar det som vi känner som naturligt och givet och tappar härigenom de hållpunkter som annars gäller. Det som blir kvar är en flyktig och undflyende social värld. Hos Berger och Luckmann kan vi dock finna en intressant helhetsteori om det sociala, som Wenneberg (2000) kallar "socialkonstruktivism II". Denna teori är en kombination av

flera traditioner såsom fenomenologi och klassisk kunskapssociologi. Teorins grundvalar består i följande premisser:

- Samhället är en mänsklig produkt: *externalisering*
- Samhället utgör en objektiv verklighet - *objektivering*
- Människan är en social produkt- *internalisering*

Logiken i de tre grundpåståendena går ut på att människan av naturen utformar vanor. Dessa vanor blir efter hand *externaliserade*, vilket innebär att de sprider sig till andra människor som inte varit med i skapandet av dem. Här bildas institutioner som sträcker sig längre ut i samhället än till bara en människas vana. Samhället består av ett stort antal sådana institutioner, alltså är samhället en mänsklig produkt. Nya människor föds in i samhället med de existerande institutionerna. Man lär barn vad pengar är exempelvis. Sådana institutioner är bara att ta till sig och acceptera. Härmed har en *objektivering* ägt rum: den sociala verkligheten existerar oberoende av människorna som befolkar den, alltså är samhället en objektiv verklighet. Denna sociala verklighet är inte bara runt omkring oss utan finns också som en inre verklighet. Barn växer upp och lär in: *internaliserar*, den sociala världens normer och institutioner och blir sociala varelser när de lär sig dessa. Alltså är människan en social produkt (Wenneberg, 2000, s. 71,72).

Socialkonstruktivismen och behandlingen av den trycker på i riktning mot en bättre förståelse av vad ett samhälle och en social verklighet är för något. Kärnan i denna förståelse är sociala institutioner som inte skall ses som naturliga utan som konstruerade av människan. Sociala fakta skapas genom sociala processer som bär en stark prägel av konstruktion (Wenneberg, 2000, s. 177).

Winther Jörgensen och Phillis (2000) refererar till Vivien Burr som har utkristalliserat fyra premisser som binder samman det socialkonstruktivistiska fältet. Dessa är:

- *En kritisk inställning till självklar kunskap*, vilket innebär att vår kunskap om världen inte omedelbart kan betraktas som en objektiv sanning. Verkligheten är bara tillgänglig för oss genom våra kategorier. Vår kunskap och våra världsbilder är inte spegelbilder av verkligheten därute utan en produkt av våra

sätt att kategorisera världen.

- *Historisk och kulturell specificitet*, som innebär att vi är väsentligen historiska och kulturella varelser. Vår syn på och kunskap om världen är alltid kulturellt och historiskt präglade. Därför är de sätt, på vilka vi uppfattar och representerar världen, historiskt och kulturellt specifika, så kallat *kontingenta*. Detta betyder att våra världsbilder och identiteter kunde ha varit annorlunda samt att de förändras över tid. Diskursivt handlande är en form av socialt handlande som bidrar till att konstruera den sociala världen (inklusive kunskap, identiteter och sociala relationer) och därmed bevara vissa sociala mönster. Denna syn är antiessentialistisk. Det betyder att den sociala världen konstrueras socialt och diskursivt och att dess karaktär inte är bestämd av yttre förhållanden eller given på förhand. Människor har inte har inre "essenser" i form av en uppsättning äkta och stabila eller autentiska karakteristika
- *Samband mellan kunskap och sociala processer*, betyder att vårt sätt att uppfatta världen skapas och upprätthålls i sociala processer. Kunskap frambringas i social interaktion, där man både bygger upp gemensamma sanningar och kämpar om vad som är sant och falskt.
- *Samband mellan kunskap och social handling*, innebär att i en bestämd världsbild blir några former av handlingar naturliga och andra otänkbara. Olika sociala världsbilder leder således till olika sociala handlingar, och den sociala konstruktionen av kunskap och sanning får därmed konkreta sociala konsekvenser (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000, s. 11-12).

Det som ger socialkonstruktivismen sin dragningskraft är tanken om att teorin som kritiskt perspektiv utgår ifrån att man skall avslöja att något som på ytan ter sig som givet eller som en naturlig utveckling faktiskt inte är det. Under ytan döljer sig en komplicerad nästan mystisk, social påverkan som är svår att se vid en första anblick (Wenneberg, 2000, s. 58).

3.2 Diskursteori och diskursanalys

Enligt Phillips & Schröder (2005, s. 276) formas en stor del av våra upplevelser och kunskaper idag av medietexter, där institutionella diskurser, mediers diskurser och medborgarnas diskurser formar och omformar varandra i ett stort kulturellt kretslopp. Intresset för textens innehåll, hur det påverkar läsaren och det sammanhang eller fält som finns representerat i texten, delas av både den kvalitativa och den kvantitativa textanalysen (Phillips & Schröder, 2005). Fokus i den kvalitativa analysen är hur betydelse skapas i produktion och bruk av texter i olika sociala sammanhang. Enligt Silverman (2001, s. 119) har mycket av den kvalitativa textanalysen en konstruktivistisk orientering. Intresset ligger här i de processer varigenom texten framställer bestämda representationer av verkligheten, snarare än i frågor om huruvida texten innehåller sanna eller falska beskrivningar av världen.

Diskursanalysen är en socialkonstruktivistisk metod som försöker att fånga de kombinationer av föreställningar som bildar sammanhållande enheter (Larsson, Lilja & Mannheimer, 2005). En diskurs kan beskrivas som begreppsmässigt organiserade scheman, där det alltid är undersökaren själv som konstruerar diskurserna genom att kombinera utsagor som har "samband" i exempelvis en text (Larsson, Lilja & Mannheimer, 2005, s. 272).

Marianne Winther Jörgensen & Louise Phillips (2000) presenterar i boken *Diskursanalys som teori och metod* en diskursanalytisk paketlösning, där flera olika diskursanalytiska perspektiv kombineras. Syftet med att använda ett integrerat perspektiv, som de kallar det, är att kunna använda styrkor från olika diskursteoritiska perspektiv i en analys. I diskursanalysen är teori och metod sammanlänkade. Enligt Winther Jörgensen och Phillips (ibid. s. 10-12) måste man acceptera vissa grundläggande ontologiska och epistemologiska premisser för att kunna använda diskursanalys som metod i empiriska undersökningar, så som exempelvis språkets roll i den sociala konstruktionen av världen. I en integrerad diskursanalys är det därför viktigt att de olika elementen integreras så att teorier, metoder och premisser inte strider mot varandra (Winther-Jörgensen, Phillips, 2000, s. 10).

De tre diskursanalytiska perspektiv som behandlas av Winther Jörgensen och Phillips

är *diskursteori, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi*. Börjesson och Palmblad (2007, s. 13-16) gör en annan uppdelning. De skiljer mellan små och stora diskurser. Både poststrukturalismen, som är nära sammanlänkad med det som Winther Jörgensen och Phillips (2000) kallar diskursteori, och kritisk diskursanalys räknas till de stora diskurserna. Dessa opererar enligt Börjesson och Palmblad över institutionella gränser. Diskurspsykologi räknas däremot till de mindre diskurserna, som huvudsakligen behandlar vardaglig interaktion mellan människor med fokus på processdimensionen, alltså frågor om hur diskurser byggs upp.

Jag kommer i analysen av min empiri huvudsakligen att använda delar av det som Winther Jörgensen och Phillips (2000) kallar *diskursteori* och *kritisk diskursanalys*. Eftersom jag framförallt är intresserad av de diskurser som opererar över institutionella gränser, snarare än det vardagliga samspelet mellan individer, har mitt val fallit på dessa två. Jag presenterar därför valda delar ur dessa perspektiv nedan och sammanför dem sedan i ett integrerat perspektiv.

3.2.1 Diskursteori

Diskursteori syftar till en förståelse av det sociala som diskursiv konstruktion, där alla sociala fenomen kan analyseras utifrån ett diskursanalytiskt angreppssätt. Allt omfattas alltså enligt detta synsätt av diskurser. I sin presentation av diskursteorin utgår Winther Jörgensen och Phillips huvudsakligen från de politiska teoretikerna Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes "Hegemony and Socialist Strategy" från 1985. I nämnt verk bygger Laclau och Mouffe upp diskursteorin genom ett sammanförande och modererande av de två stora teoretiska traditionerna marxismen och strukturalismen/poststrukturalismen. Strukturalismen ger en teori om betydelse medan marxismen visar början för tänkandet om det sociala. Laclau och Mouffe väver samman de två till en teori där det sociala fältet skapar en väv av betydelsebildningsprocesser. Teorin utgår från poststrukturalismen genom att diskurser anses konstruera den sociala världen i betydelse, samtidigt som betydelsen aldrig kan låsas fast på grund av språkets grundläggande instabilitet. Enligt Winther Jörgensen och Phillips är diskursteorin den mest poststrukturalistiska av de tre diskursanalytiska angreppssätt som de presenterar, även om samtliga i varierad grad bygger på strukturalistisk och poststrukturalistisk språketeori (Winther Jörgensen &

Phillips, 2000, s. 13, 31-32).

Inom diskursteorin uppfattas en diskurs som en fixering av en betydelse inom en bestämd domän. Diskursen etableras genom att betydelse utkristalliseras kring några så kallade *nodalpunkter (eller mästersignifikanter)*, som är ett tecken kring vilket andra tecken ordnas och får sin betydelse. Genom att utesluta andra möjligheter som tecken kan ha etableras diskursen som en totalitet. En diskurs är därför en reducering av möjligheter (ibid. s.33). Alla de möjligheter som diskursen därmed utesluter kallar Laclau och Mouffe (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 34) för *det diskursiva fältet*.

Element är mångtydliga tecken som ännu inte har fått sin mening fixerad. De element som är särskilt öppna för tillskrivningar av olika betydelser kallas *flytande signifikanter*. Varje praktik som skapar en relation mellan elementen, så att elementens identitet förändras, är enligt Laclau och Mouffe en *artikulation*. En artikulation kan därför omforma och ifrågasätta en diskurs genom att omdefiniera några av dess moment (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 34-35).

Flytande signifikanter som hänvisar till en helhet kallar Laclau för *myter*. En myt kan ses som ett representationsrum som inte har någon hållfast relation till dominerande diskurser. Diskursanalysens syfte är att avslöja vilka myter om samhället som ”objektiv realitet” som impliceras i tal och handlingar (ibid. s. 47).

Inom diskursteorin får subjektet identitet genom att representeras diskursivt. Men liksom diskurserna är identiteterna alltid föränderliga. En given identitet är därför *kontingent*, d v s möjlig men inte nödvändig. Och subjektet är alltid *decentrerat*, vilket betyder att det har olika identiteter beroende på vilken diskurs det ingår i (ibid. s. 48-51).

Kollektiv identitet och gruppbildning uppfattas enligt samma principer som individuell identitet enligt diskursteorin. Och precis som diskurserna själva, uppfattas kollektiv identitet som en reducering av möjligheter. Genom att konstitueras som grupp framhävs vissa identitetsmöjligheter som relevanta, medan andra ignoreras. Ett viktigt element i gruppbildningsprocesser är *representationen*. Enligt diskursteorin

skapas grupper genom kontingenta ekvivaleringar av olika element. Detta betyder att grupp och representationen av gruppen konstitueras i en enda rörelse. När en grupp representeras följer en hel samhällsbild med, eftersom grupper alltid konstitueras i relation till andra grupper. Enligt diskursteorin ingår gruppbyggande därför i kampen om hur hela myten om samhället ska ges innehåll. Omvänt kan olika samhällsbilder också ge en fingervisning om hur människor konstitueras in i olika grupper (Winther Jørgensen & Phillis, 2000, s. 51-53).

3.2.2 Den kritiska diskursanalysen

Den kritiska diskursanalysen ställer upp teorier och metoder för att undersöka relationen mellan diskursiv praktik och social och kulturell utveckling i olika sociala sammanhang (Winther Jørgensen & Phillis, 2000, s. 66). Den kritiska diskursanalysen presenterar Winther Jørgensen och Phillips huvudsakligen utifrån Norman Faircloughs tankar, som bygger på strukturalistisk och poststrukturalistisk språkfilosofi. Denna filosofi menar att vår nyckel till verkligheten alltid går genom språket. Vi skapar genom vårt språk representationer av verkligheten, som inte bara är speglingar av en befintlig verklighet utan också bidrar till att skapa verkligheten. Språket förmedlar därför inte bara information människor emellan. Språket är även den mekanism som konstituerar den sociala världen. Detta gäller också i konstituerandet av sociala identiteter och relationer. Alltså är förändringar i diskursen också sätt på vilka vi kan förändra det sociala (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 15-16).

Enligt Winther Jørgensen och Phillips finns vissa gemensamma drag hos de olika kritisk- diskursanalytiska angreppssätten (ibid. s. 67-70). Dessa går kort ut på att:

- 1) *Sociala och kulturella processer och strukturer har en delvis lingvistisk- diskursiv karaktär*, vilket betyder att det enligt den kritiska diskursanalysen även finns icke-diskursiva samhällsrelaterade fenomen. Allt är alltså inte diskurser. Diskursiva praktiker, varigenom texter produceras och konsumeras, ses däremot som en viktig form av social praktik. Denna praktik bidrar till att konstituera den sociala världen med sociala identiteter och sociala relationer. Det är delvis genom de diskursiva praktikerna i vardagen som social och kulturell reproduktion och förändring äger rum.
- 2) *Diskurs är både konstituerande och konstituerad*, vilket betyder att diskurser är

med och formar och omformar sociala strukturer samtidigt som den speglar dem.

3) *Språkbruk ska analyseras empiriskt i det sociala sammanhanget*, vilket den kritiska diskursanalysen gör genom lingvistiska analyser av språkbruk i social interaktion.

4) *Diskurs fungerar ideologiskt*. Enligt kritisk diskursanalys bidrar diskursiva praktiker till att skapa och reproducera ojämlika maktförhållanden mellan sociala grupper. Dessa effekter betraktas som ideologiska effekter. Kritisk diskursanalys är kritisk på så sätt att den ser som sin uppgift att klargöra den diskursiva praktikens roll i upprätthållandet av maktojämlikheter. Modellens syfte är att bidra till mer jämlika maktförhållanden och social förändring i kommunikationsprocesser och i samhälle i stort.

4) *Kritisk forskning* innebär att angreppssättet uppfattar sig själv som politiskt engagerat i social förändring. Kritiken skall avslöja den roll som en diskursiv praktik har på upprätthållandet av maktojämlikheter i samhället. Avsikten är att använda resultaten av kritisk diskursanalys för att medverka i kampen för social förändring.

Enligt Fairclough (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 73, 76-77) finns två dimensioner att fokusera på i en kritisk diskursanalys: *den kommunikativa händelsen* och *diskursordningen*. Den kommunikativa händelsen är det faktiska fallet av språkbruk. Diskursordningen är summan av de diskurser som används inom en social institution eller social domän. Diskursordningen kan ses som ett sorts system som formar och formas av ett specifikt språkbruk. När exempelvis en journalist använder och bygger på en, inom media, rutinmässigt använd diskurs bygger hon/han också på ett system: en diskursordning, samtidigt som hon/han därigenom bidrar till att reproducera eller konstituera mediesystemet. Bruket av diskurser i kommunikation styrs av diskursordningen, eftersom den utgör de resurser som står till förfogande (ibid. s. 74). Detta sätter gränser för vad man kan säga. Samtidigt har språkbrukaren möjlighet att förändra diskursordningen om hon utnyttjar diskurser på nya sätt eller använder diskurser från andra diskursordningar (ibid.).

Enligt Fairclough (i ibid. s 72) är textanalys ensam otillräcklig som diskursanalys, eftersom den inte belyser förbindelsen mellan text och den sociala processen och strukturen. *Interdiskursivitet* uppstår när olika diskurser artikuleras inom och mellan olika diskursordningar och alltså blandas på ett nytt och komplext sätt. Detta är enligt Fairclough (ibid. s 77) ett tecken på sociokulturell förändring. För att slutligen kunna

analysera den sociala praktiken krävs enligt honom att sociologisk teori och kulturteori också lyfts in i analysen (ibid. 74-75).

3.2.3 Ett integrerat perspektiv

För att fånga de starka sidorna hos de olika diskursanalysmetoderna förespråkar Winther Jørgensen och Phillips (2000) *ett integrerat perspektiv* där de olika angreppssätten kombineras. På så sätt kan man enligt dessa forskare även undvika svagheter hos de enskilda angreppssätten. Som en utgångspunkt i ett integrerat angreppssätt förespråkar Winther Jørgensen & Phillips (ibid. s.133) att Faircloughs "diskursordning" används för att skapa en analytisk skiljelinje mellan struktur och praktik. En sådan skiljelinje är nödvändig för att kunna analysera vad som reproducerar eller förändrar den konkreta praktiken. Genom att sätta en diskursordning för en undersökning går det att ringa in en grupp diskurser för analys, göra överväganden om kontingens samt se på fördelningen av diskurser inom diskursordningen. Tanken är att man i analysfasen relaterar empirin till rådande diskursordningar som rör problemområdet. Men avgränsningen i diskurser bör ses som en analytisk operation. Diskurserna finns inte i en redan avgränsad verklighet, redo att kartläggas. Det är forskaren som konstruerar diskurserna (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s 137, Larsson, Lilja & Mannheimer, 2005, s. 272).

Winther Jørgensen och Phillis (2000, s. 139) menar att diskursteorin framförallt är stark vad det gäller analys av gruppbildning och kollektiv identitet. Eftersom mitt undersökningsområde studerar kollektiv identitetsbildning och dess sociala konsekvenser och då jag inte är intresserad av att göra en lingvistisk språkstudie, väljer jag att använda diskursteorin för att analysera den empiri som jag har samlat in. För att kunna ställa upp en diskursordning enligt den kritiska diskursanalysens premisser använder jag den litteratur som jag har tagit del av kring tidigare forskning, för att relatera empirin till en större struktur.

4 Metod

4.1 Metodval

Den specifika form av diskursanalys som jag använder mig av i denna uppsats är det integrerade perspektiv som Winther-Jørgensen och Phillips (2000) beskriver och som behandlas ingående i det föregående kapitlet. Jag tillämpar diskursteorins principer i mina analyser av mitt empiriska material och Faircloughs kritiska diskursanalys för att ställa upp en diskursordning över rådande diskurser som mitt material kan relateras till.

4.2 Litteratursökning, datainsamling, analys

I min analys använder jag mig av material i form av min insamlade empiri samt valda delar av tidigare forskning kring mitt problemområde. Empirin består av tidningsartiklar om Angered, Angeredsungdomars uppsatser om sitt område samt en tidningsbilaga där ungdomar från Angered skriver om sitt område.

För att få tillgång till tidigare forskning på området samt den litteratur som används i konstruktionen av den diskursordning som ligger till grund för min analys, har jag främst sökt via Göteborgs universitets biblioteks databaser via GUNDA. Jag har även fått lästips från handledare samt använt mig av relevant litteratur från tidigare kurser vid socionomprogrammet.

För att samla in medias bilder av Angered, har jag sökt igenom dagstidningen Göteborgspostens artikelarkiv (via Göteborgs Universitets databaser) efter alla artiklar där ordet Angered förekommit from 1 augusti 2006 tom 31 december 2006. Av dessa har jag sållat bort de artiklar som rör sportresultat och de som rör olika evenemang så som teaterföreställningar. Detta för att sådana artiklar inte är så hårt kopplade till de boende och området som sådant. I det kvarstående materialet används ordet Angered för att referera till personer boende i området eller för att beskriva händelser i området som anknyter till de boende eller boendemiljön. Jag har senare gjort ett urval av 15 artiklar, tre för varje månad av de fem månader som jag har material från. Artiklarna är från skiftande veckodagar och av olika längd. Jag har också uteslutit eventuella bilder ur texterna, då jag enbart vill fokusera på det skrivna språket i min uppsats.

De boendes bilder av sitt område valde jag att ta del av genom att vända mig till en av mina lärare från min gymnasietid. Jag bad honom att ge sina elever, som går andra året på sin gymnasiala utbildning, i uppgift att skriva en uppsats på ämnet hur de beskriver sitt Angered (bilaga 2). Respondenterna fick inte veta att deras uppsatser skulle användas i mitt arbete, utan skulle tro att det var en vanlig skoluppgift. Detta för att deras svar skulle vara så uppriktiga som möjligt och inte färgas av syftet med min undersökning. När respondenterna sedan lämnat sin text till sin lärare blev de upplysta om att deras skrifter var tänkta att aidentifieras och lämnas över till mig. Om någon inte ville delta i min undersökning gavs möjlighet att avstå (bilaga 3). Ingen av respondenterna valde dock detta alternativ. Jag fick till slut ta del av 13 texter av varierande längd och karaktär. Då min tanke var att respondenterna skulle vara boende i Angered fick jag utesluta fyra uppsatser ur min analys, då dessa respondenter enbart studerade i området.

Som ytterligare ett uttryck för bilder av Angered använder jag mig av en bilaga i Göteborgs-Posten, Attityd från 2007-03-25, som gjorts av och med ungdomar från Angeredsgymnasiet. I denna bilaga får man ta del av ungdomars bilder av sitt område *genom* Göteborgs-Posten, alltså genom en kontext som kan sägas vara en blandning av de båda andra av undersökningens kontexter. Av de artiklar och reportage som finns i denna bilaga har jag valt att använda de artiklar som relaterar till Angered som sådant samt de artiklar där åsikter om och beskrivningar av Angered finns representerade.

Följande artiklar finns med i mitt urval:

- den inledande artikeln på sidan 3 som behandlar fördomar om området,
- reportaget om karnevalen på sidan 6-7,
- intervjuerna på sidan 8-9.
- artikeln om fritidsgården på sidan 14-15.

4.3 Tillvägagångssätt

I mitt analytiska arbete börjar jag med att konstruera en diskursordning kring förorten. Mitt intresse för att studera olika bilder av Angered kan på så sätt relateras till en större struktur, där bilder av förorten står i fokus.

Inledningsvis jämför jag respondenternas texter om Angered med tidningsartiklar om området. Jag använder mig också av bilagan "Attityd i Angered" där unga får skriva om sitt område i en etablerad tidnings regi. I denna jämförelse letar jag efter olikheter och likheter i framställningar av området utifrån de influenser och den påverkan som sammanhanget kan ha på en text. Dessa lik- respektive olikheter jämför jag sedan med den diskursordning, alltså de övergripande diskurser, som jag tycker mig se i tidigare forskning och i media (Winther-Jørgensen, Phillips, 2000). Jag lyfter och ser närmare på hur vissa ord och formuleringar förstärker stigmatiserande föreställningar i tidningstexterna och hur de boende i området svarar på dessa formuleringar i sina beskrivningar. Nodalpunkter som organiserar diskurser, mästersignifikanter som organiserar identiteter och myter som organiserar ett socialt rum är alla knutpunkter som jag lokaliserar i mitt material för att se hur dessa tecken knyts samman med andra tecken. Genom att göra så kan jag börja att utröna hur diskurserna, identiteten och det sociala rummet är organiserade (Winther- Jørgensen, Phillips, 1999 s. 57-60).

4.3.1 Problem med metoden

Då jag använder mig av en form av diskursanalys som är skräddarsydd genom en blandning av flera angreppssätt (Winther-Jørgensen, Phillips 1999), finns en risk för att analysen genom dessa glasögon uppfattas som godtycklig eller inkonsekvent.

Det kan också vara problematiskt att tolka in en vidare betydelse i texters innehåll och formuleringar då man inte har en full förståelse för vad som finns bakom en text. Jag avstår, enligt diskursteoretisk praxis, därför från detta. Jag kan inte uttala mig om de händelser eller diskussioner som har föranlett det skrivna ordet. Jag har bara den färdiga textmassan att utgå ifrån. Då jag inte har varit med och skapat de texter som jag tolkar, kan jag inte veta något om de processer som har tagit plats innan och under tiden de skrivs. Jag kan heller aldrig vara säker på att de tolkningar som jag gör av en text är de samma som någon annan skulle göra. Därför kan jag inte med säkerhet säga att läsaren av de artiklar och textstycken som jag har analyserat i min undersökning tolkar dem på de sätt jag gör. Denna undersökning består alltså av en konstruktion av diskurser som sammanställs av mig, här och nu. Denna konstruktion som skulle kunna bli annorlunda om den utfördes av någon annan vid ett annat tillfälle.

4.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Det är svårt att säga om min empiri kan visa på bilder och uppfattningar som generellt finns representerade kring förorten eller om det som jag kommer fram till är "sanningen". Men enligt diskursanalysen finns ingen objektiv "sanning" eftersom all kunskap är perspektivberoende. Generaliserbarhet uppnås inom diskursanalysen istället genom att betrakta möjligheterna för olika former av språkbruk och diskursiva positioner. Nyckelbegreppet är *möjligheter*. Man skall alltså visa på vad som utgör en möjlighet att tala om något, även om man inte vet hur vanlig denna praktik är (Kvale, 1997, s 212-216).

Steinar Kvale menar att objektivitet i traditionell mening är uteslutet i textorienterad kvalitativ forskning (Kvale, 1997, s. 61). Det huvudsakliga mediet för diskurser är språket, som varken är objektivt eller subjektivt utan snarare inter-subjektivt. Min ambition är inte att undersöka eller presentera sanningen utan att betrakta kunskap som kontextuellt och socialt situerad. För att uppnå validitet försöker jag i min undersökningsprocess redogöra för mina utgångspunkter samt hur kunskapen är situerad. Validitet i kvalitativ forskning handlar enligt Kvale om hantverksskicklighet, så som kommunikation av analysen och applicerbarhet av teoretiska begrepp i analysarbetet. Målet av absolut och sann kunskap ersätts av målet "försvarbara kunskapsanspråk". Metoden blir härigenom ingen garanti för sanning. Forskningens trovärdighet ligger istället i rimligheten i och möjligheten av att kunna bedöma tillvägagångssättet; att arbeta på ett för läsaren synligt sätt (ibid. s. 216).

4.5 Etiska frågor

Respondenterna i min uppsats var ungdomar under 18 år. Jag övervägde därför noggrant hur jag skulle gå till väga i datainsamlingen och i informationen om den, för att ungdomarna skulle känna sig så väl behandlade och insatta i studiens syfte som möjligt. Allt material behandlas konfidentiellt i min uppsats. Den enda uppgift jag skriver när jag redovisar svar i min analys är könet på respondenten. Samtliga respondenter har informerats om syftet med min uppsats och de har muntligen tillfrågats om de är villiga att delta med sina texter. De har också fått ett brev tillsänt sig där de får informationen i skrift om uppsatsen. I detta brev finns också uppgifter

om hur de kan nå mig om de vill dra tillbaka sin medverkan eller har några frågor.

I Vetenskapsrådets skrift *Forskningsetiska principer* (s. 9, se bilaga 3) står följande:

...forskaren skall inhämta uppgiftslämnarens och undersökningsdeltagarnas samtycke. I vissa fall bör samtycke dessutom inhämtas från förälder/vårdnadshavare (t ex om de undersökta är under 15 år och undersökningen är av etiskt känslig karaktär).

Respondenterna i min undersökning är alla över 15 år och innehållet i uppsatsen kan inte klassificeras som etiskt känsligt. Min datainsamling från respondenterna genomfördes via tredje part, Angeredsgymnasiet. Samtycke har därför även inhämtats via behörig person för eleverna på skolan, klassföreståndaren som delade ut uppgifterna. Om detta skriver Vetenskapsrådet i sina forskningsetiska principer (s. 9, se bilaga 3):

I vissa fall då undersökningen inte innefattar frågor av privat eller etiskt känslig natur, kan samtycke inhämtas via företrädare för uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare (tex. skolledning, lärare, arbetsgivare, fackförening eller motsvarande) och eventuellt berörd tredje part. En förutsättning är då också att undersökningen i förekommande fall sker inom ramen för ordinarie arbetsuppgifter och på vanlig arbetstid.

Inhämtat material i min undersökning har enligt min mening alltså genomförts enligt rådande etiska forskningsprinciper.

5 Resultat och analys

I detta avsnitt redovisas analys och resultat från mina empiriska undersökning. Jag har valt att dela upp redovisningen i fyra delar, där jag börjar med att konstruera en diskursordning kring mitt problemområde. Inom diskursordningen identifierar jag tre diskurser som kan sägas verka på ett strukturellt plan kring fenomenet förort. Härfter går jag igenom mina tre undersökta empiriska områden var för sig och sammanför sedan de olika undersökningsområdena i en diskursteoretisk analys. Här ligger fokus på kollektiv identitetsbildning och diskursiv representation av ”förortsbon”. Slutligen

går jag in på hur den diskursordning, som jag har utkristalliserat, relaterar till min empiri.

5.1 Diskursordning – bilder av förorten

Genom att analysera och bearbeta den tidigare forskning som jag har tagit del av kring mitt undersökningsområde, ser jag tre övergripande diskurser som framträder och återspeglas i litteraturen. Tillsammans bildar dessa tre diskursen den diskursordning om förorten, som jag senare utgår från i min analys av mitt material. I diskursordningen kring förorten framträder följande diskurser:

Polariseringsdiskursen: Enligt Ristilammi (1994) bygger nyheter ofta på individualisering och dramatisering, vilket leder till att det särskilda och särpräglade lyfts fram och polariseras. Som en konsekvens av stigmatisering, både positiv och negativ, försvinner därför det vardagliga. I media visas oftast negativa beskrivningar av förorten upp, samtidigt som positiva sidor också framställs. Som läsare får man däremot sällan någon inblick i vad som finns mitt emellan det hemska och det härliga. Förorten framställs som antingen eller – svart eller vit. Här finns inget rum för det som inte går att dramatisera. Det vardagliga blir, i diskursteoretisk terminologi, en del av *det diskursiva fältet* (Winther Jörgensen & Phillips, 2005, s 34). Det som inte ryms inom diskursen, syns inte heller.

Subkulturdiskursen: I Ove Sernhedes *Alienation is my nation* (2002) lyfts förorten och dess boende upp som tillhörande en annan sorts samhälle, ett eget, alternativt sådant. Trots den stigmatisering som omger förorten, menar Sernhede att förortskultur både bär på kreativa och demokratiska element. Detta är en diskurs som också figurerar i media, där förortsungdomars kultur ofta framställs i former av nyskapande gruppaktiviteter. Även rapporter i media om ungdomsgäng är enligt min mening en sorts subkulturdiskurs. Här framställs gänget som ett litet samhälle med egna regler och lagar. Både det konstruktiva och det destruktiva kan alltså lyftas fram inom diskursen, som därför bygger på samma premisser som polariseringsdiskursen (svart eller vitt, inget däremellan). Gemenskap och sammanhållning är dessutom ett bärande element inom subkulturdiskursen, som jag inte lika tydligt tycker artikuleras i polariseringsdiskursen. Angered som område ges ibland attribut av ett "annat Sverige"

något utanför och annorlunda, ett samhälle i samhället, som Ristilammi också går in på i *Rosengård den svarta poesin* (1994). Allt detta hör till det jag vill kalla subkulturdiskursen.

Diskrimineringsdiskursen: Statens offentliga utredningar har genom Paul Lappalainens skrift *Det blågula glashuset* visat på förortsbors och då specifikt invandrares negativa särbehandling i media och samhället i stort. Diskriminering av förortsbor är något som ofta diskuteras politiskt när diverse åtgärdsprogram mot segregation, utanförskap och arbetslöshet kommer på tal. Det är också en diskurs som finns i media där stereotypa bilder av förorten presenteras och som leder till att de boende sätts i diskriminerad ställning när de går i försvar. Som exempelvis när man i Göteborgs-Postens bilaga i ett reportage om en fritidsgård (se kommande presentation av empiri) lyfter frågan om kvinnoförtryck och undrar hur man hanterar denna problemsituation. Den tillfrågade anser att talet om kvinnoförtryck är överdrivet, men reproducerar genom sitt svar ändå problematikens existens.

Polariseringsdiskursen förefaller enligt min uppfattning vara den dominerande diskursen inom denna diskursordning. De andra två diskurserna kring subkultur och diskriminering går in under denna, kan man säga. Subkulturer kan t ex uppstå under de negativa omständigheter som sägs råda i Angered, som en revolt mot samhället. De kan då komma att uppfattas som ett positivt uppror mot orättvisa och kan på så sätt också bli ett positivt attribut som leder till sammanhållning och gemenskap. Hiphopkulturen är ett exempel på en sådan subkultur. Känslan av tillhörighet till området bland de boende likaså. Även diskrimineringsdiskursen faller in under polariseringsdiskursen, då diskriminering ofta visar på negativa sidor av förorten. I synnerhet när ämnet förorter eller miljonprogram diskuteras på politisk nivå.

5.2 Empiri

5.2.1 Angered i Göteborgs-Posten

Den första delen av min empiri består av nyhetsartiklar som har plockats från Göteborgs-Posten under hösten 2007. I de artiklar som är aktuella för min uppsats är

brottsskildringarna framträdande så som misshandel i olika former, barn- och ungdomskriminalitet och organiserad brottslighet. Det är inte så att alla brotten är begångna i Angeredsområdet. Snarare är det så att gärningsmännens- och kvinnornas hemvist är Angered.

Tonårgänget från Angered satte skarpladdade pistoler mot huvudet på jämnåriga ungdomar och rånade dem (publ. 2006-09-07).

En 26- årig man från Angered åtalas för att under flera år terroriserat sin fru och även sina två små barn (publ. 2006-08-28).

En sjuårig pojke från Angered har felparkerat för nära 7000 kronor (publ. 2006-10-01).

En 26- årig man från Angered anklagas för att ligga bakom den senaste våldsattacken mot Café Vasa (publ. 2006-11-18).

Igår inlämnades häktningbegäran mot en 19- åring, bosatt i Angered publ. (2006-11-29).

I utdraget av artiklarna ovan skrivs hemvist ut i samtliga fall. Artikeln som rör felparkering ovan handlar om att föräldrar skriver fordon på sina barn så att barnen blir betalningsansvariga vid exempelvis felparkering. I texten ges ett annat exempel utöver nämnd sjuåring, vars föräldrar här kan ses som "gärningsmän". En 15-årig flicka har också drabbats men var hon och hennes föräldrar bor presenteras inte närmare. Där står bara "i Göteborg". Genom att skriva ut Angered i texten sker en sammankoppling mellan problematiken och de inblandades bostadsområde. I samma artikel gör man en uppställning över de mest skuldsatta i Västsverige. Här sätter man ut hemvist på samtliga berörda men i den huvudsakliga texten och i ingressen är Angered det enda bostadsområdet som namnges. I artiklar som rör den organiserade brottsligheten i Göteborg finns ordet Angered ofta representerat. Själva texten kan röra händelser som inte har kopplingar till Angered i sig, men i diverse uppställningar över misstänkta brottslingar i anslutning till texten skrivs hemvist, Angered, ut. Till exempel sker detta i en historik över Mehdi Seyyed och dennes samröre med Bandidos. Här skrivs att Seyyed är "bosatt i Angered". I texten står också att medlemmar till de kriminella nätverken "främst rekryteras från de nordöstra

förorterna".

I artikeln om tonårgänget ovan framgår det ur texten att rånerna utspelar sig i Hammarkullen (Angered) och att de utsatta är från Linnéstaden respektive Majorna och att de är på besök i området. Redan i ingressen definierar man rånarna som "tonårgång från Angered". Längre fram i texten kallar man dem för "Angeredsgänget".

En artikel tar upp att barn med problematiskt uppförande som skolk eller brottslighet inte får den hjälp de har rätt till. En stadsjurist skall se över hur myndigheter sköter sig. I artikeln intervjuas personer som i sitt arbetes träffar barn med problem. I artikeln intervjuas en verksamhetschef i Biskopsgården och en ungdomspolis i Angered. I en annan artikel är temat bötning som ett växande problem bland barn och unga. Företeelsen bötning förekommer i alla stadsdelar, enligt artikel. Ändå väljer tidningen också här att tala med Angeredspolisens ungdomsutredare om saken. De sakkunniga är representanter från förortsområden och sammankopplingen mellan aktuell problematik och Angered görs än en gång.

På kvällen, söndagen den 8 oktober 2006, drabbas nordöstra Göteborg av ett strömavbrott som varar i två och en halv timme. På måndagen rapporterar Göteborgsposten om en omfattande skadegörelse och upplopp i Angered när strömmen gick. Det rapporteras om gäng som systematiskt drog runt i området och vandaliserade. Man kunde också läsa hur ett ungdomsgäng anfallit polisen och att polisen upplevt stämningen som mycket hotfull. Kravallustrustad polis var enligt tidningen på plats i Hjällbo. På tisdagen skrev Göteborgs-Posten i en artikel att kaosrapporteringen i media dagen innan, enligt källor (företrädare för kommun, polisledning och bostadsföretag i området), varit kraftigt överdriven. Det som i artiklar från dagen innan hade varit tumult och upplopp var nu en krossad fönsterruta och nyfikna ungdomar som gick ut i mörkret. Perspektiven av de olika rapporteringarna skiljer sig alltså åt kraftigt.

5.2.2 Ungdomar i Angered skriver om Angered

Jag har läst igenom 13 uppsatser där ungdomar i skriven text beskriver sitt Angered. Av dessa är nio skrivna av ungdomar boende i området. Det är de uppsatserna jag

fokuserar på i min uppsats. De övriga fyra respondenterna bor i andra delar av Göteborg men går i likhet med de andra nio på Angeredsgymnasiet.

Respondenterna bor i olika delar av Angered. Några kommer från delar med bostäder bestående av hus och radhus. Majoriteten kommer från delar med bostäder i form av hyreslägenheter. De senare är de delar av Angered som hörs och syns i media.

Respondenterna från hus- och radhusområdena är mer negativa i sina framställningar av Angered. De beskriver ingen direkt tillhörighet till området och uttrycker också en önskan om att lämna området när de blir vuxna. Naturen och närheten till affärer och kommunikationer lyfts fram som positivt av respondenterna i denna grupp. De negativa sidorna enligt respondenterna i hus- och radhusområdena är en känsla av otrygghet och oro för att bli utsatt för brott. Ungdomsgång och missnöje över befolkningens sammansättning florerar också i beskrivningarna:

Hjällbo är ett av ställena som nått botten. Man kan inte gå där utan att behöva gå andra vägar eller tänka på att man kan bli påhoppad av ett gäng.

Det har faktiskt blivit för mycket invandrare...//...det känns som man kommer utomlands när man går ner till Angered's centrum.

En respondent från ett hus- och radhusområde beskriver Angered på följande sätt:

Bara ett ord, en del av miljonprojektet...//...social bakgrund och segregation gör att Angered har mer drogberoende och brott.

I denne respondents uppsats ges också följande beskrivning:

...vi mot dom känsla, både med folk från olika kvarter och annat. Som importerat från USA:s ghetton finns en viss del av stolthet för sitt område som bara kan finnas i förorten.

Respondenten skriver inte att han känner så utan att "de" gör det, de från förorten. Ett distanserat förhållningssätt framträder här som förefaller vara genomgående för

respondenterna som bor i hus- och radhusområdena. Denna grupp beskriver uteslutande Angered som "där borta", som ett område de själva inte tillhörde.

Respondenterna i lägenhetsområdena är genomgående mer positiva och skriver om stolthet, trygghet och härliga människor. Även här finns närhet till natur, affärer och kommunikationer med som fördelar. Men också det mångkulturella och känslan av att "vara hemma i Angered" framställs som positivt. Dessa skildringar är också generellt längre och mer utförliga:

Angered betyder mycket för mig eftersom jag bott här sedan jag var två år. Jag är uppväxt i Angered med mina kompisar som också bor kvar här och som jag fortfarande umgås med. När jag är på besök utanför Angered känns det konstigt och jag vill tillbaka till Angered...//...jag trivs väldigt bra.

Angered är helt tryggt när man vant sig och fått kompisar. Jag som bor i Hjällbo räknas bo i Angered, det är min förort och den är jätteviktig för mig. Angered är verkligen fint och här finns många möjligheter det gäller bara att hitta det som passar en själv och då trivs man. Om det kommer något hinder har det alltid en lösning.

Litet och nära till allt är en beskrivning som återkommer i flera av texterna. Angered blir som en stad i staden. Man omges av bekanta ansikten och kan sköta de flesta vardagsbestyren på lokal basis utan att åka in till centrum. I ungdomarnas texter beskrivs Angered som ett levande område med mycket människor i rörelse.

På sommaren är alla ute, solar och så vidare. Angered är ett fint och tryggt ställe, och det finns fullt med underbara människor från många olika kulturer.

5.2.3 Reflektioner

Det som slår mig när jag läser igenom mitt material är att trots att jag inte definierat *vad* media skriver om Angered i min utlämnade uppgift (se bilaga 2) så bemöter samtliga ungdomar en liknande mediebild i sin text. "Det skrivs en hel del om Angered i medierna" var det enda jag påstod i min uppgift. Alla respondenter bemöter en, för dem, tillsynes självklart negativ och otrygg mediebild av Angered. Detta är något som tolkats in i uppgiften. Jag hävdar inte, i mitt material till respondenterna, att media ger en negativ bild av Angered. De förutsätter det bara. Ungdomarna hade

sedan innan en bild av Angered i media som de sedan antingen vände sig emot eller höll med om i sina texter: en slags motdiskurs bildas.

De respondenter som bor i hus- och radhusområdena bekräftar i mångt och mycket en negativ mediebild genom att använda den i sina texter och hålla med. Respondenterna från lägenhetsområdena bekräftar också att en negativ mediebild förekommer, men de bemöter den med motstånd och motargument:

Angered är inte som medierna skriver, de överdriver och alla fördomar som kommer från folk stämmer inte. De som hör fördomarna tror på dem och hittar på nya fördomar. Det ryktas en massa om att det är farligt att bo här, att om man kommer hit ensam så blir man rånad, påhoppad av en massa ungdomar och nedslagen. Allt det är skitsnack. Det händer vissa grejer här men när en man blir mördad med fem skott i Hovås så åker folk dit och jobbar och flyttar dit ändå. Jag är uppväxt här men har inte råkat ut för så mycket, inte blivit rånad.

Alla medier åker till olika stadsdelar och frågar folket som bor där hur de trivs i sin stadsdel. De som inte bor i Angered tror att det är ett farligt område men det är inte så farligt som man tror.

5.2.4 Ungdomar i Angered skriver om Angered i Göteborgs-Postens regi

Söndagen den 25 mars 2007 gav Göteborgs-Posten ut en bilaga med den ordinarie tidningen. Tidningen kallar själv bilagan för en "Angeredsspecial" i en annons som publiceras i Göteborgs-Posten ett par dagar tidigare. Bilagan är på åtta sidor och produceras av Attitydredaktionen, som är en ungdomsredaktion på GP. I bilagan skriver ungdomar från Angered om sitt område och deltar även i det redaktionella arbetet, huvudsakligen som reportrar. Redaktörer, fotograf, redigering och layout i bilagan utförs av medarbetare på Göteborgsposten. Fredagen innan bilagan publicerades så påannonserades den i tidningen:

Attityd gick loss i stans betongförort nummer ett. Du får uppleva karnevalsträning, häftiga naturupplevelser, mat som bränns på tungan, chill på fritidsgården och stadsdelens kändisar. Visste du att Jennifer Brown och Christian Olsson har vuxit upp där och diggade det? Carl- Einar Häckner bjuder på en fet krönika med minnen från

nordost. Angered har ett stort bultande hjärta med något för alla.

I själva bilagan finns sedan krönikor av ungdomar i Angered som tar upp mobbing, farlig lek med tändare, att vara invandrare, killar får gilla hästar och stress. Det finns också ett matreportage med exotiska recept, en inblick i fyra ungas pojk- och flickrum samt ett reportage om karnevalsträning. I bilagan intervjuas också tidigare Angeredsbor som blivit kändisar och man skriver om hur unga killar spenderar sin fritid.

På sidan tre finns en intervju med tre unga från Angered, som har skrivits av en bilagens ungdomsreportrar från Angeredsgymnasiet. Överskriften är "Snacket går" och i ingressen står det:

Att Angered har dåligt rykte har inte undgått många. Vissa påstår att det bara är fördomar, andra insisterar på att det är fakta. Så vi tog ett snack med tre som vet hur det är att bo där.

Texten med frågor till de tre intervjuade inleds med att de får associera fritt till Angered som område. Sedan fortsätter texten med att intervjupersonerna får värdera det de associerar till. I de intervjuade ungdomarnas svar finns mycket av det jag läser i texterna som jag har samlat in från unga i Angered till denna uppsats. De går snabbt in och försvarar sig gentemot en bild som de menar att alla andra har, men som de samtidigt målar upp själva. Reportern hakar i texten på det de unga säger och ställer följdfrågor. Varför är bilden dålig, har angeredsbor fördomar gentemot andra? Sedan står något som inte bygger på de ungas påståenden i texten (i form av en fråga som enligt texten ställs av ungdomsreportern):

Är det inte svårt att bemöta folk som tror att brottslighet är en vardag för Angeredsbor?

De unga bygger enligt artikeltexten sina svar på att påståendet i frågan är sant. Ingen ifrågasätter. Istället svarar de att de är vana vid den bilden och att man slutar bry sig efter ett tag. Lite senare gör reportern samma sak igen och bygger en fråga kring ett påstående utan källa:

Det finns ju rykten om att om svenskar går omkring i Angered så blir de nedslagna. Har ni fått den frågan någon gång?

Även här håller de unga med om påståendet i frågan och värjer sig mot innebörden genom att försvara Angered.

Jag har bott i Angered i 18 år och har aldrig råkat ut för någonting. Ändå har jag varit ute vid nästan alla tidpunkter på dygnet.

Sedan vill reportern veta vad som är bra med Angered. Detta efter att nackdelar och rykten har diskuterats i nästan hela artikeln. De positiva sidor som de unga lyfter är:

Man kan komma bort från innerstan och koppla av, man kan göra allt, precis allt.

Finns många olika folkslag här och ett eget centrum som har allt.

Det finns många kulturella saker här. Man kan göra allt ifrån att sjunga på Blå Stället till att spela handboll i Wasaiterna.

Trots att det bara är en av ungdomarna i texten som tar upp människor av olika etniska härkomst genom sin formulering ”folkslag” så blir följdfrågan i texten:

Ni pratar om kulturella skillnader och olika folkslag. Varför är det något bra? Kan inte det försvåra kommunikationen mellan människor eller förmågan att komma överens?

Den kultur som texten hänvisar till är i ungdomarnas svar kultur i form av sång och sport. Här omvandlas kultur i form av fritidsaktiviteter till etniskt betingad kultur. När frågan nu ställs så svarar ungdomarna åter genom att bemöta genom att motbevisa ett påstående som de tar till sig utan att ifrågasätta var det kommer ifrån.

Ibland kan det vara som du säger, svårt att komma överens, men det är aldrig dåligt att lära sig nåt nytt.

På sidan sex och sju handlar en artikel om Hammarkullekarnevalen, eller som textförfattaren från Göteborgs-Posten uttrycker det: "Angereds stolthet". Reportern

skriver att mängder av organisationer kommer under en helg varje år för att hylla mångfalden och kulturen. En av de intervjuade unga dansarna berättar:

Karnevalen är ju till för att motverka rasism och främlingsfientlighet, så jag känner att jag gör någonting bra när jag är med och dansar, även om en del kanske tycker det är löjligt. Det är en av de bästa stämningarna. Alla är glada och det luktar mat överallt. Det är inget man skall vara rädd för. Man skall ta för sig av det.

En annan fortsätter:

Innan jag kom hit hade jag hört en massa rykten. Men när jag väl var här så var det ingen som kom och slog ned mig.

I detta reportage om karnevalen kommer man åter in på ryktesspridning och fördomar mot Angered. Man lyfter upp och påminner läsaren om det negativa i en artikel som skall fokusera på en positiv företeelse. Även kvinnoförnedring är ett ämne som tas upp i artikeln. Textförfattaren skriver att hon och tjejerna diskuterar reaktioner som väckts angående de lätta kostymer som vissa dansare bär under karnevalen. Sedan skriver författaren att karnevalen bojkottas av vissa för att de anser att vissa dansare är för lättklädda. Även i denna artikel får ungdomarna som intervjuas förvara området mot fördomar som lyfts och poängteras:

Jag förstår inte hur man kan tycka att det är förnedrande. Det handlar om kultur. Likadant reagerar folk på dem med slöja. Antingen har man för mycket eller så har man för lite på sig. Folk ser kvinnor som mer förtryckta än vi är. Vi är starkare än vad folk tror, vi låter oss inte förtryckas. Alla som dansar gör det frivilligt, ingen blir tvingad. Då måste man respektera. Dessutom har vår grupp en regel som säger att ingen under 18 får dansa i string.

Den intervjuade tjejen beskrivs av reportern som upprörd när hon säger detta.

Längre fram i Attitydbilagan finns hänvisningar till ett annorlunda språkbruk i Angered. I bildtexten säger den intervjuade tjejen, som också har varit med och producerat radio på Sveriges Radio P3, att hon kan prata hur hon vill genom att hon vuxit upp med så olika språk runt omkring sig i Angered. Hon poängterar att hon ser

det som ett betydelsefullt verktyg, eftersom det inte låser inne hennes språkbruk inom en snäv ram. Reportern skriver:

Det märks att hon trivs med det hon gör, och man hör att "ghettosnacket" är en del av hennes personlighet. Ord som "fett" och "coolt" används flitigt. Hon säger att det har med hennes uppväxt att göra.

I det sista reportaget i bilagan befinner sig reportern på Gårdstens fritidsgård. Artikeln ligger på två sidor i ett uppslag. Första sidan har en stor överskrift som lyder: "Killar som chillar". På nästa sida får tjejerna utrymme i två små kolumner med den lite mindre överskriften: "...men på GUTS få tjejerna sitt." Artikeln beskriver fritidsgården som en plats där killar umgås i grupp och håller sig undan kriminalitet. Tjejerna får ha "tjejkvällar" trots att de är välkomna alla andra dagar också. Texten återkommer flera gånger till frågan varför tjejerna är så få och det poängteras upprepade gånger att det är väldigt få tjejer på fritidsgården. Reportern intervjuar killar på fritidsgården på denna sida av artikeln. I den mindre delen om tjejer på fritidsgården intervjuas istället två socionomer. Här berättar två professionella om de ojämställdheter som gör att tjejer behöver egen plats. De säger också att många tjejer väljer bort fritidsgården för att de känner sig otrygga bland killar och att deras föräldrar inte vill att de umgås med äldre killar på en blandad fritidsgård. Professionella får alltså representera bilden av förortens unga kvinnor. Man får som läsare bilder av att fritidsgården i Gårdsten regeras av horder av unga män och att tjejerna måste få en fristad undan dessa. Här sker en sammankoppling mellan Angered och tydliga könsgränser. En sammankoppling som diskursivt skapas genom valet av intervjupersoner i de respektive artiklarna.

5.3 Analys

Jag skall nedan redogöra för de knuttecken som jag har lokaliserat i mitt material och därigenom försöka påvisa hur diskurserna om Angered, identiteten som Angeredsbo och det sociala rummet Angered är diskursivt organiserade.

5.3.1 Identitet som Angeredsbo

Diskurser kring Angered i de undersökta nyhetsartiklarna kretsar genomgående kring *nodalpunkten* "problemområde" som i en ekvivalent kedja sammankopplas med betydelsebärare som kriminalitet, social problematik, betong, gärningsman och hög andel invandrare. Identiteten som Angeredsbo blir en *mästersignifikant* och blir därför också ekvivalent med de negativt laddade betydelsebärarna ovan. Denna identitet kan komma att krocka med bilden av "vanlig" medborgare, ekvivalent med laglydig, problemfri, svensk. När identiteten som Angeredsbo hamnar i ett antagonistiskt förhållande till identiteten "vanlig" kan följden bli att individer väljer att göra en av de motstridiga identiteterna till sin verklighet. Individen *hegemoniserar* en diskursiv identitet. När en viss uppfattning om elementens innebörd blir tillräckligt utbredd finns risken att just den verklighetsuppfattningen tar över hegemoniskt och gör elementet entydigt. Om samma ekvivalenskedjor med negativa associationer (*myter*) bildas när en majoritet hör ordet Angered, och innebörden av Angered blir negativt laddat, konstitueras alltså verkligheten i Angered negativt och innebörden av Angeredsbo likaså. För Angeredsbon ligger det nära till hands att gå in i en motdiskurs där de positiva bilderna av området framhålls. Den positiva sidan av polariseringsdiskursen blir på så sätt den diskurs som Angeredsborna kämpar för att låta sin identitet representeras av.

Mästersignifikanten Angeredsbo är egentligen *kontingent*, och skulle lika väl kunna konstitueras diskursivt på ett annat sätt om en *artikulation* som utmanar den rådande polariseringen sker. På ett ställe i mitt material tycker jag mig faktiskt se ett avsteg ifrån polariseringsdiskursen, som utmanar den rådande diskursen. Detta sker i uttalandet från en av dansarna i Hammarkullekarnevalen, som i ett tidigare exemplifierat utdrag från Attitydbilagan i Göteborgs-Posten påpekar att "antingen har man för mycket eller för lite på sig" i talet om kvinnoförtryck. Detta förtryck finns enligt henne inte. Den unga kvinnan i artikeln går i detta fall utanför

polariseringsdiskursen, genom att hon genomsådar de polariserade principerna som låser fast Angeredsborna i antingen/eller-bilder. Frågan är om hon på detta sätt också frikopplar sin subjektposition från att representeras av polariseringsdiskursen? Det kan jag däremot inte säga att mitt material svarar på.

5.3.2 Svart eller vitt

I diskurserna kring Angered i mina data finns huvudsakligen två verklighetsuppfattningar. Den ena är Angered som rikt på kultur, härliga människor och möjligheter: en "ljus" verklighetsuppfattning. Den andra är Angered som farligt, segregerat och fyllt med betong: en "mörk" verklighetsuppfattning. Båda dessa bilder ryms tydligt inom polariseringsdiskursen.

Vad det gäller Göteborgs-Posten förmedlas övergripande en negativ bild av Angered, framförallt i nyhetsförmedlingen. Men en positiv skildring finns också, fast huvudsakligen i bilagan "Attityd i Angered". Vad som är intressant är att bilagan i större utsträckning än de övriga artiklarna från GP problematiserar bilden av förorten genom att lyfta upp både positiva och negativa bilder. Samtidigt står inga "ljusa" bilder för sig själv. De kontrasteras hela tiden av sina motsatser: det mörka. Anmärkningsvärt är också att de negativa bitarna framhålls av tidningens ungdomsreportrar, som är från Angeredsgymnasiet. Ungdomarna som intervjuas försvarar i sin tur den verklighetsuppfattning om Angered som står på spel: svart eller vitt? Sättet som artiklarna är skrivna på får mig att fundera över hur själva konstruktionen av artikeltexterna har gått till. För mig är både bilagan och de enskilda artiklarna väldigt mycket Göteborgsposten i sitt sätt att berätta och bygga upp berättelser. Jag undrar därför hur pass mycket artiklarna är ungdomsreportrarnas helt egna konstruktioner, vilket min empiri inte kan ge några svar på.

Ungdomarna från Angered i min undersökning värjer sig i sina uppsatser om området mot de negativa bilderna i media, genom att tala om det positiva med sitt område. Här finns en konflikt mellan medias negativa bilder och ungdomarnas positiva. Övergripande ställer sig ungdomarna boende i Angered positiva till sitt område. Detta är tydligast i deras uppsatser om området, där vissa ungdomars positiva skildringar står för sig själv, utan relation till det negativa. Här skiljer sig dessa texter alltså från mediebilderna av Angered, som alltid kontrasteras av det mörka när ljusa sidor lyfts fram.

De negativa bilderna lyfts också oftast först i tidningsartiklarna, som en rådande verklighetsuppfattning. De positiva bilderna återfinns huvudsakligen som svar på de negativa. Negativa skildringar står i flera fall även för i sig själv, medan de positiva alltid kontrasteras till de negativa. De dåliga och farliga bilderna av Angered, förefaller alltså föregå och vara större och starkare än de positiva inom media.

Göteborgs-Posten försöker jämna ut detta antagonistiska motsatsförhållande genom att balansera upp sina negativa skildringar med positiva reportage i bilagan om Angered. Ungdomarna försöker också utjämna konflikten, men de gör det genom att hegemoniskt stå för den positiva verklighetsuppfattningen. Detta kan uppfattas som något hårddraget men efter att läst igenom min empiri kan jag se ett sådant mönster framträda.

5.3.3 Struktur och praktik

I den tidigare forskningen har jag klargjort för tre diskursordningar. Polariseringsdiskursen framträder som en slags övergripande diskurs, under vilken de andra två ingår på olika sätt. Hur min data relaterar till polariseringsdiskursen har jag genom min analys av de "svarta" och "vita" bilderna gått igenom. Genom relationen med polariseringsdiskursen kommer vi nu in på relationen med subkulturdiskursen och diskrimineringsdiskursen. Jag beskriver i texten ovan att om två identiteter ställs i motsatsförhållande till varandra kan individen känna sig tvungen att välja, eller hegemonisera, den ena. Om man gör identiteten Angeredsbo till sin, och härigenom de negativa betydelsebärare som kopplas till identiteten i t ex media, så ställer man sig utanför det "vardagliga och vanliga". Man skapar härigenom en koppling till andra med samma identitet som ställer sig utanför det "vanliga" samhället. Angered och de myter som skapar detta sociala rum samt de människor som identifierar sig som Angeredsbor, blir en isolerad värld. Ett samhälle i samhället skapas, en kultur utanför den "vanliga" – en subkultur. Om media hegemoniserar bilden av Angered som problemområde och framställer identiteten som Angeredsbo som problematisk, finns en överhängande risk att samhället i stort hegemoniserar dessa bilder. Därmed ges också utrymme till diskriminering. Jag återfinner alltså samtliga tre diskurser i analysen av mitt material. De är hopflätade i varandra i allra högsta grad.

I min empiri finns i mina ögon som sagt främst polariseringsdiskursen som bygger på en tidigare betydelseformation i media. Genom ungdomarnas uppsatser och deras medverkan i media reproduceras denna diskurs (Winther- Jørgensen, Phillips, 1999, s. 132). Vid en första anblick ser jag enbart en reproduktion av existerande diskurser, då det uppenbara i mitt material är att rådande bilder upprepas. Den problemfyllda negativa bilden av Angered bemöts med försvar och motstånd från de boende i området – eller med exotiska skildringar från medias sida. Det rör sig alltså om antingen svarta eller vita skildringar. Däremot finns det de som menar (Winther- Jørgensen, Phillips, 1999) att i varje skenbar reproduktion ingår en smula förändring, eftersom att vi aldrig återger och upprepar något exakt som någon annan har gjort innan.

Kan dessa nya och till synes osynliga artikulationer (Laclau & Mouffe i Winther- Jørgensen, Phillips, 1999) av rådande diskurs verkligen leda till förändring? När media rapporterar om någonting tar de ofta in åsikter och kommentarer om de inträffade från boende i det drabbade området och från så kallad experter i frågan. "Experterna" har mandat att uttala sig om det inträffade i form av fakta och med anspråk på "sanningen". De boende eller drabbade får representera den "vanliga människan" och deras kommentarer blir till "åsikter" och inte sanningar (Winther- Jørgensen, Phillips, 1999). Kan de boende i min empiri verkligen genomföra en förändring genom att tala om positiva sidor av Angered, när deras åsikter ställs mot "sanningar" som poliser och socialarbetare förmedlar? I min empiri från Göteborgs- Posten används polisen, socialtjänsten och nämndledamöter som "sanningssägare" i artiklar om Angered. Deras kommentarer om Angered framställs genomgående som mer negativa än de boendes i min empiri. Detta gäller såväl i artiklarna i Göteborgsposten som i bilagan "Attityd i Angered" i Göteborgsposten.

5.3.4 Betong och bultande hjärtan

Det språk som används i texter i samband med Angered förstärker befintliga bilder och diskurser. Ett exempel på detta är när ordet betongförort dyker upp i Göteborgs- Posten i presentationen av bilagan "Attityd i Angered", ett ord som i sig själv har en negativ laddning. Ristilammi beskriver exempelvis i sina böcker hur de stora betonghusen i jämförelse med den lilla människan får visa på förortsbornas utsatthet och litenhet (Ristilammi, 1994, 2002). Ett kargt och av betong byggt område är en

beskrivning som återfinns i Göteborgs-Posten men som inte känns igen i de unga boendes texter. I dessa lyfts istället närheten till vacker natur som något karaktäristiskt för området.

Samtidigt kopplas begreppet betongförort i annonsen för Attitydbilagan samman med betydelsebärare som "häftiga naturupplevelser", "spännande mat", "kändisar" och "ett stort bultande hjärta". Man skulle kunna tolka detta som en artikulation som utmanar till att koppla ihop de olika polerna i polariseringsdiskursen i en och samma bild.

De diskurser som förs kring Angered är konstitutiva för det sociala på så sätt att de framställer världen på ett visst sätt. De skapar gränser mellan sant och falskt och gör vissa åsikter relevanta och andra otänkbara (Winther- Jørgensen, Phillips). Om det är på detta sätt så riskerar polariseringsdiskursen, subkultursdiskursen och diskrimineringsdiskursen att leda till att det som faller utanför dessa också faller utanför det som är sant. De konstituerar indirekt det diskursiva fältet, de bilder av området som inte kvalificerar in som "sanna" eller relevanta i vår syn på omvärlden.

5.4 Sammanfattande diskussion

De positiva skildringarna av Angered får i min empiri nästintill ett kausalt samband med de negativa skildringarna av området. Det "mörka" är alltid större och föregår alltid det "ljusa". Det finns betydligt fler artiklar i mitt material som handlar om områdets baksidor än om dess framsidor. Det negativa finns alltid närvarande. Till och med när man skall visa upp "Angereds stolthet", den årliga karnevalen, i Hammarkullen. En folkfest som varar i tre dagar, med dans, musik och mat i överflöd. Alla attribut för ett lyckat evenemang förföljs i en artikel av en blek men befintlig skugga av Angereds svärta.

Det jag tycker mig se när jag genomfört min undersökning är en ständig upprepning av bilder som verkar ha vuxit fram i samband med miljonprogrammets födelse. När Göteborgs-Posten ägnar en hel bilaga åt Angereds positiva sidor, skriver man några dagar innan publicering en annons i tidningen som inleds med:

Attityd gick loss i stans betongförort nummer ett!

Av någon anledning diskuteras sedan fördomarna mot Angered i samband med en artikel som skall påvisa en positiv företeelse. En dansare i bilagan intervjuas:

Innan jag kom hit hörde jag en massa rykten. Men när jag väl var här var det ingen som kom och slog ner mig.

Ristilammi (1994) beskriver att förortsområden blev negativt laddade redan i början på 1970- talet när många av områdena ännu stod halvfärdiga. Han beskriver det som något som har att göra med de stora husen, att människor blev placerade bortom staden i bostäder som var mer förvaring än hem. Det hypermoderna förvandlades till socialt utanförskap, men varför? Är det detta lilla frö som lett fram till dagens negativa innebörd av ordet "förort"? Är det detta som gör att människor från andra delar av staden inte vågar åka till Angered därför att de känner sig otrygga där? Ristilammi (ibid.) gör en intervju med en rektor för en förortsskola som beskriver hur en tidningsreporter kommer in till honom en dag i början på 1970- talet och talar om att han skall skriva en skandalartikel om området. Löpsedeln är redan klar och nu behövs bara några bilder som fångar "örfallet". Redan då, för mer än 30 år sedan, visade media upp negativa bilder av förorten. På senare tid kom positiva rapporter från samma områden. När den första tidens förfasan över mångkultur och social utsatthet hade lagt sig kom de positiva och exotiska inslagen i tidningarna.

1974 startades enligt Göteborgs-Postens bilaga ett projekt på en fritidsgård i Hammarkullen, Angered. Det var ett projekt som syftade till att motverka främlingsfientlighet och rasism: ett karnevalståg med inslag av flera olika kulturer i form av olika danser och dräkter. Karnevalen har växt sedan dess och är idag ett evenemang som är känt över hela Göteborg. Karnevalen pågår i tre hela dagar, varje år, i slutet av maj. Denna mycket positiva företeelse lyfts också upp av media vid sidan om de negativa bilderna. Det som jag uppfattar som något problematiskt i sammanhanget är att den spännande och exotiska karnevalen sätts i relation med det negativa. Karnevalen är något extraordinärt positivt i kontrast till något extraordinärt negativt.

Jag slås av att det vanliga Angered inte verkar existera. Det skapar ett avstånd till

människor utanför området som ser bilder av det extraordinära och får svårt att relatera till människorna i området. De boende i Angered kopplas ihop med rapporter i media av ett polariserat Angered och får egenskaper de inte alltid har. Jag får också uppfattningen genom min undersökning att de boende går in i en identifikation med de bilder som media uppvisar. De bilder de ser av sig själva i andras ögon, om än motsatta, blir sanna bilder för dem själva också.

5.4.1 Avslutning

Det är av vikt att vi alla, och då i synnerhet vi socialarbetare, tänker på vilken verklighet vi gör till vår egen. Jag vill att vi alla reflekterar över om de uppfattningar vi har skulle kunna se annorlunda ut. Vi måste vara medvetna om att vi alla riskerar att ta in medias skildringar och göra dem till våra egna och att detta påverkar hur vi bemöter vår omgivning. Jag hoppas därför att min uppsats kan vara en väg mot att reflektera över hur man skulle kunna bryta dessa tankegångar och mönster. Detta är även något som jag hoppas att framtida forskning kan ta tag om. Hur gör man för att bryta stereotypa, stigmatiserade verklighetsuppfattningar som blivit övergripande? Kan man på något sätt använda sig av medias inflytande i detta? Är massmedia medvetna om *hur* de har inflytande på vår verklighetsuppfattning? Att media har genomslagskraft är nog de flesta i branschen överens om men vet vi på vilket sätt?

Ett ytterligare förslag till framtida forskning är en fråga som rör en begränsad, men viktig del av Sveriges befolkning. I det material jag läst igenom kring förorten och media i denna uppsats återkommer följande fenomen: Av de ekvivalenser som ordet förort genererar så återfinns *invandrare* på flera ställen i min empiri samt i tidigare forskning. Jag funderar därför på hur invandrare, som jag tar upp som ekvivalent med förortsområden i analysen i denna uppsats, påverkas av att vara sammankopplade med förorten. Om *invandrare* som begrepp sammankopplas med *förort*, är det då så att även invandrare som inte bor i, eller kommer från dessa områden sammankopplas med betydelsebärare som associerade med förortsbo? Då dessa betydelsebärare ofta är av negativ karaktär undrar jag vilka följder associationerna får för invandrare i allmänhet.

Litteraturreferenser

Arnoldi, Jakob "Medieanalyse og Niklas Luhmanns systemteori" i Mik-Meyer, Nanna och Järvinen, Margaretha (2005) *Kvalitative metoder i et interaktionistiskt perspektiv*. Hans Reitzels Forlag: Köpenhamn.

Börjesson, Mats & Eva Palmblad (red.) (2007) *Diskursanalys i praktiken*. Malmö:Liber

Ericsson, Urban, Molina, Irene och Ristilammi, Per-Markku (2002) *Miljonprogram och media: föreställningar om människor och förorter*. Integrationsverket och riksantikvarieämbetet: Stockholm.

SOU 2005:56 Lappalainen, Paul -statens offentliga utredningar *Det blågula glashuset- strukturell diskriminering i Sverige*. Fritzes: Stockholm

Larsson, Sam, Lilja, John och Mannheimer, Katarina (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Studentlitteratur: Lund.

Meuwisse & Swärd (2002) *Perspektiv på sociala problem*. Natur och Kultur: Stockholm.

Payne, Malcolm (1997) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Natur och Kultur: Stockholm.

Phillips, Louise & Shröder, Kim "Diskursanalytisk textanalyse" i Mik-Meyer, Nanna och Järvinen, Margaretha (2005) *Kvalitative metoder i et interaktionistiskt perspektiv*. Hans Reitzels Forlag: Köpenhamn.

Ristilammi, Per-Markku (1994) *Rosengård och den svarta poesin: en studie av modern annorlundahet*. Brutus Östlings förlag Symposium: Stockholm.

Schött, Kristina, Melin, Lars, Strand, Hans, Moberg, Bodil (1998) *Studentens skrivhandbok*. Liber: Stockholm.

Sernhede, Ove (2002) *Alienation is my nation: Hiphop och unga mäns utanförskap i Det nya Sverige*. Ordfront: Uddevalla.

Silverman, David (2001) *Interpreting Qualitative Data, Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: SAGE Publications

Thompson, Kenneth (1997) *Media and cultural regulation*. The open university, Sage: Storbritannien.

Wenneberg, (2000) *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. Liber: Malmö.

Winther Jörgensen, Marianne och Phillips, Louise (1999) *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur: Lund.

Bilagor

1. Karta över Angered.
2. Fråga till unga i Angered.
3. Info. brev till de unga i Angered.

Bilaga 1



Bilaga 2

Tidningsartikel om Angered

Det skrivs en hel del om Angered i medierna. I den här uppgiften är tanken att du själv skall skriva din artikel om Angered och om hur du tycker att det är här. Vad är viktigt i Angered, vad är speciellt och vad betyder Angered för dig? Skriv allt du kommer på.

Bilaga 3

Hej,

Tack för din artikel om Angered som du skrev för ett tag sen. Jag fick in en hel del artiklar och det har tagit en del tid i anspråk att gå igenom alla och smälta alla intryck.

Under mina studier på Socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet har jag i uppdrag att skriva en längre uppsatts. Jag har valt att skriva om Angered. Din och dina kamraters artiklar kommer att utgöra en del av materialet som jag använder i det arbetet.

Som du vet så lämnades artiklarna in anonymt, dina personuppgifter är inte en del av materialet som används. Det är alltså bara det du skrev om Angered och var i området du bor som har betytt något i mitt arbete.

Skulle du ändå vilja förändra någonting i det du skrev eller av någon anledning inte vill att jag använder just din artikel i min uppsats, ber jag dig att omedelbart ta kontakt med mig.

Jag nås bäst via mail och då är adressen: jessicajohansson210@hotmail.com

Med vänliga hälsningar

Jessica Johansson
student vid Göteborgs universitet, socionomprogrammet.